

УДК 37.013.42

Оксана Володимирівна Наконечна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
e-mail: ksyusha_nakonechna@meta.ua

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА ІНТЕГРАЦІЯ В ЗМІСТІ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ПІДЛІТКАМИ

У статті обґрунтовано особливості міждисциплінарного підходу та проаналізовано аспекти міждисциплінарної інтеграції в контексті формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками. Розкрито суть моделі міждисциплінарних зв'язків між циклами навчальних дисциплін, що забезпечує формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками.

Ключові слова: міждисциплінарний підхід, міжпредметна інтеграція, модель міждисциплінарних зв'язків, готовність майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство характеризується низкою соціальних чинників, що негативно впливають на особистість підлітка. У процесі особистісного становлення ця вікова категорія є однією з найуразливіших. Занепокоєння викликає тенденція до зростання кількості підлітків з девіантною поведінкою (за даними Державної судової адміністрації України у 2013 році на загальну кількість засуджених припадає 4,8% підлітків; за соціологічними опитуваннями, проведеними у 2015 році Українським науково-дослідним інститутом соціальної судової психіатрії та наркології, 76% підлітків мають досвід уживання слабоалкогольних напоїв). У Законах України «Про освіту», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» наголошено на необхідності здійснення соціально-педагогічної роботи з метою створення сприятливих умов для соціалізації особистості.

Пріоритетна роль у процесі попередження негативних явищ серед підлітків шляхом створення необхідних умов для їхньої успішної соціалізації належить соціальному педагогові. Виконуючи професійні ролі педагога і психолога, посередника між особистістю і соціумом, координатора, який регулює впливи педагогів, батьків, учнівського колективу, соціуму на особистість підлітка, захисника його інтересів у всіх сферах життєдіяльності, соціальний педагог покликаний актуалізувати внутрішні ресурси підлітків, забезпечити їхнє входження в соціальне середовище з метою ефективної соціалізації особистості, здатної до самовиховання і самореалізації. Така різноплановість виконуваних соціальним педагогом ролей свідчить про те, що йому в професійній діяльності необхідно послуговуватись новими технологіями.

На модернізації професійної підготовки майбутніх фахівців на засадах інноваційного розвитку наголошується і в Національній доповіді «Новий курс: реформи в Україні 2010 – 2015» (2010), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2012), Законі України «Про вищу освіту» (2014). Водночас у Національній рамці кваліфікацій, освітньо-кваліфікаційній характеристиці напряму підготовки «Соціальна педагогіка» наголошено на необхідності формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання терапевтичних технологій, однією із яких є арт-терапія. Ця технологія має характеристики, що вказують на доцільність її застосування в роботі з підлітками: зміцнює культурну ідентичність особистості, сприяє подоланню мовного бар'єру; дає можливість на символічному рівні експериментувати з різними почуттями, досліджувати і виражати їх у соціально прийнятній формі; розвиває почуття внутрішнього контролю; підвищує адаптаційні можливості людини тощо. Саме тому питання готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками набуває актуальності.

Варто зазначити, що, обґрунтовуючи перспективи розвитку соціально-педагогічної освіти в Україні, В. Поліщук стверджує, що існує невідповідність між кількістю випускників та запитом на таких спеціалістів на сучасному ринку праці. Указуючи на беззаперечну актуальність оновлення процесу фахової підготовки, автор зауважує, що в педагогічному проектуванні спеціалізації соціальних педагогів необхідно враховувати перспективні види діяльності спеціаліста, зорієнтовані

на передбачуване майбутнє. Одним з головних напрямів оптимізації процесу фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів в умовах вищої освіти є, на думку В. Поліщука, включення в процес підготовки нових досягнень соціально-педагогічної науки і практики, серед яких, на нашу думку, є й арт-терапія. Аналізуючи результати попереднього дослідження, в процесі якого ми діагностували реальний стан готовності студентів другого курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» до застосування арт-терапії в роботі з підлітками, ми дійшли висновку, що здійснення цілеспрямованого впливу на формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками повинно відбуватися під впливом конкретно визначених умов. Отже, ми вважаємо, що процес формування готовності студентів до використання арт-терапії в роботі з підлітками може бути результативним, якщо буде протікати в спеціально створених умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує наявність різноманітних трактувань педагогічних умов. Отже, досліджувану категорію розуміють як «сукупність факторів, що здійснюють вплив на кого-небудь, що-небудь, є складовими середовища, в якому протікає процес. Умова є основною характеристикою сталих чинників суспільного, побутового та іншого середовища, яке оточує» [1, с. 625].

Тоді як з педагогічного погляду цей термін трактується як «сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх впливів, що діють на фізичний, психологічний, моральний розвиток людини, її поведінку, виховання, навчання, формування особистості» [2, с. 36].

Заслуговує на увагу думка Ю. Бабанського, який зазначає, що на результативність педагогічного процесу належним чином впливають умови, у яких протікає цей самий процес [3], а Р. Серьожнікова поняття «педагогічні умови» розглядає як сукупність об'єктивних можливостей, змісту, форм, методів та педагогічних прийомів [4]. Таким чином, умови, необхідні для підвищення ефективності процесу формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками, ми розглядаємо як суму зовнішніх та внутрішніх вимог (об'єктивних заходів) навчально-виховного процесу, від упровадження яких залежить формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками.

Таким чином, умови, необхідні для підвищення ефективності процесу формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками, ми розглядаємо як суму зовнішніх та внутрішніх вимог (об'єктивних заходів) навчально-виховного процесу, від упровадження яких залежить формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками.

Водночас аналіз теорії та практики застосування арт-терапії в психолого-педагогічній та соціально-педагогічній діяльності з різними категоріями клієнтів дав нам можливість виокремити потрібні умови, дотримання яких дасть змогу забезпечити ефективність фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками.

Оскільки ці умови спрямовані на організацію педагогічного процесу формування готовності майбутніх фахівців, ми розглядаємо їх як організаційно-педагогічні.

Дотримання певних організаційно-педагогічних (а також з огляду на специфіку дослідження рамкових умов навчально-виховного процесу) забезпечує реалізацію моделі формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками.

До організаційно-педагогічних умов формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками належать такі:

- забезпечення міждисциплінарної інтеграції в змісті теоретичної підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками;
- застосування арт-терапевтичних технік, а також інтерактивних методів навчання під час формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками в процесі полісуб'єктної взаємодії;
- залучення майбутніх соціальних педагогів до процесу практичної арт-терапевтичної діяльності для набуття власного терапевтичного досвіду (навчально-практичний тренінг-марафон «Арт-терапія в професійній діяльності соціального педагога» та залучення студентів до відвідування арт-терапевтичної динамічної групи).

Формулювання мети статті. Мету статті вбачаємо в охарактеризуванні першої організаційно-педагогічної умови формування готовності майбутніх фахівців до використання арт-терапії в роботі з підлітками – забезпечення міждисциплінарної інтеграції у змісті теоретичної підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками.

Виклад основного матеріалу. У нашому розумінні першою умовою посилення результативності формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками є орієнтація в процесі теоретичної підготовки майбутніх спеціалістів на міждисциплінарний підхід.

Характеризуючи міжпредметну інтеграцію, необхідно зауважити, що в педагогічному словнику це поняття розглядається як навчальний спосіб, за якого формування та засвоєння змісту освіти здійснюється у комплексі, що, своєю чергою, дає можливість встановлювати зв'язки між предметами для поглибленого, усебічного вивчення важливих категорій та явищ. На думку С. Гончаренка, міжпредметні зв'язки є відображенням комплексного підходу до навчально-виховного процесу, що дає змогу виокремити як основні складові змісту освіти, так і взаємозв'язки між навчальними дисциплінами. На будь-якому етапі навчального процесу міжпредметна інтеграція виконує низку різноманітних функцій, з-поміж яких виховна, розвивальна та детермінувальна [5, с. 210].

Водночас В. Максимова зауважує, що для того, аби на занятті зрозуміти роль міжпредметного матеріалу, необхідно усвідомити характер взаємодії між частинами окремих дисциплін. Дослідниця виокремлює такі види характеру цієї взаємодії, як лінійна, що характеризує зв'язок між новими знаннями, що є основою для поглиблення вже наявних; протилежна, за якої нові знання допомагають уточнити та спрямувати набуті раніше знання; проблемна, за принципами якої нові знання займаються створенням умов для вирішення навчального завдання [6].

Беручи за основу роботу М. Малькової [7], виокремимо аспекти міждисциплінарної інтеграції в контексті формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками:

– медико-біологічний (студенти мають володіти системою знань про взаємозв'язок між станом здоров'я, спадковими й вродженими порушеннями в психічному й фізичному розвитку підлітків, травмами внутрішньоутробного розвитку та негативними проявами особистісної поведінки цієї категорії та необхідністю проведення арт-терапевтичного впливу);

– соціально-економічний (майбутні фахівці мають розуміти залежність наявності неформальних підліткових груп, негативних особистісних проявів поведінки підлітків та необхідністю проведення арт-терапевтичного впливу від рівня трудових та нетрудових сукупних доходів сім'ї, матеріального стану домогосподарств, наявних непрацездатних членів сім'ї, безробітних, пенсіонерів, ін.);

– психологічний (майбутні спеціалісти повинні знати, який існує зв'язок між нормальним перебігом психічного розвитку особистості підлітка, психічними особливостями вікового етапу, впливами навколишнього середовища з проявами негативних форм особистісної поведінки цієї вікової категорії та необхідністю проведення арт-терапевтичного впливу);

– педагогічний (студенти мають володіти знаннями про взаємозв'язок між невідповідністю змісту освітніх програм психофізіологічним особливостям підлітків і темпу психологічного розвитку й навчання підлітків, відсутністю інтересу до навчання, закритістю для позитивного досвіду з негативними особистісними поведінковими проявами та необхідністю проведення арт-терапевтичного впливу).

У сучасному освітньому процесі майбутніх соціальних педагогів, на жаль, немає збалансованого зв'язку між дисциплінами. І це є причиною того, що вже отримані раніше знання студенти не можуть використати в процесі вирішення завдань нового предмета. Водночас специфічною особливістю процесу формування ГВАТ майбутніми фахівцями в роботі з підлітками є систематизація знань із різних дисциплін. Таким чином, ми бачимо наявність суперечності між фактичними знаннями і відсутністю вмінь застосувати їх під час опанування нової дисципліни.

Ми вважаємо, що одним зі способів вирішення цієї суперечності може стати міждисциплінарна інтеграція.

У словнику термін «інтеграція» трактується як об'єднання в ціле якихось частин; стан зв'язності окремих диференційованих елементів у цілому, а також прогрес, що призводить до такого стану [8, с. 107].

За словами І. Яковлева, «інтеграційні процеси в навчальній діяльності пов'язані з переходом до підготовки спеціалістів широкого профілю, яка ґрунтується на синтезі й універсалізації знань і умінь, нових формах і методах навчання» [9, с. 4]. З метою організації такого роду діяльності потрібна інтеграція змісту навчальних предметів, що реалізується в процесі освіти, міждисциплінарні зв'язки в цьому випадку відіграють роль сполучної ланки.

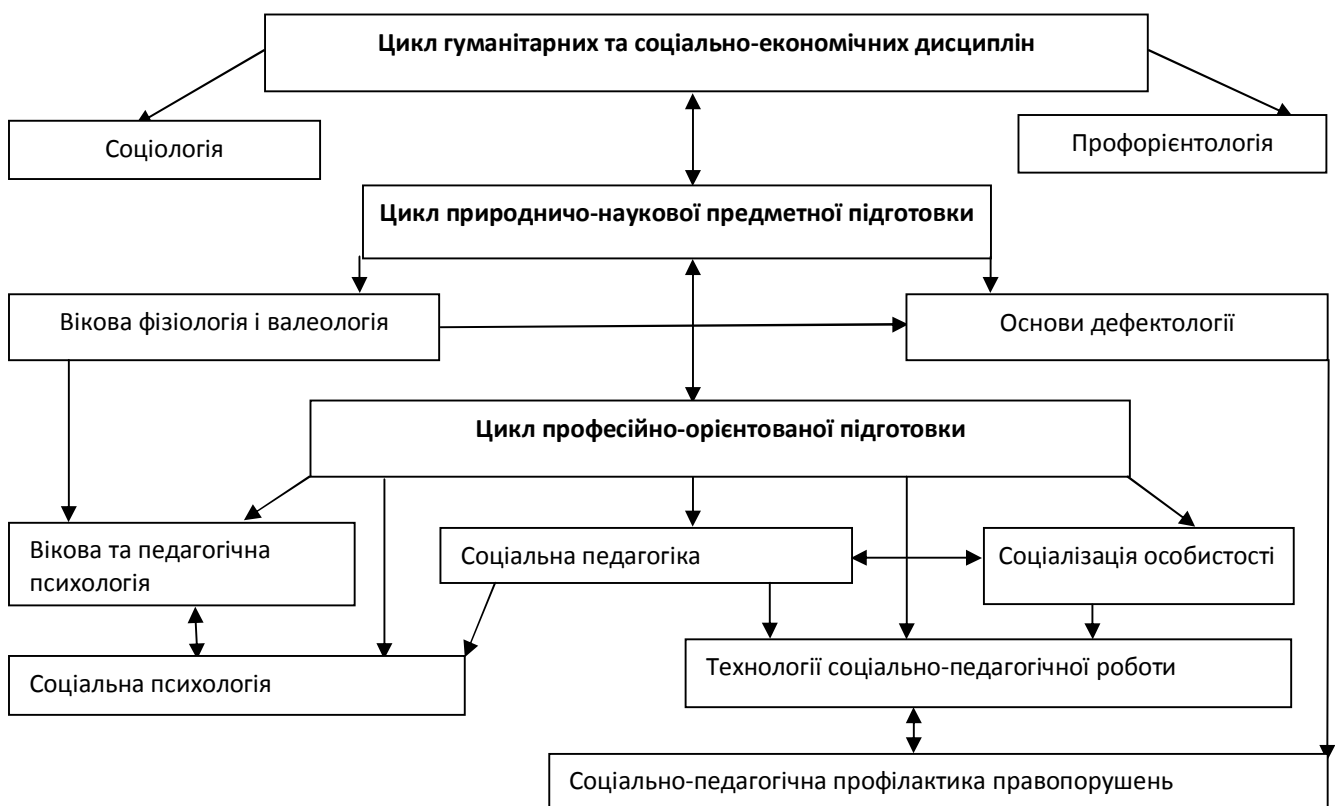
З іншого боку, М. Берулова вважає, що в сучасних умовах розвитку педагогічних наук застосовувати тільки міждисциплінарні зв'язки для інтеграції дисциплін, що вивчаються, недостатньо. Тому, на думку автора, потрібно визначити більш високі рівні системності змісту освіти [10]. М. Берулова запропонувала три рівні входження змісту підготовки. Розглянемо їх:

- рівень міждисциплінарних зв'язків (його сутність полягає в тому, що загальні компоненти змісту освіти можуть переноситися в напрямі будь-яких навчальних дисциплін);
- рівень дидактичного синтезу (дає можливість забезпечити інтеграцію форм навчальних занять);
- рівень цілісності (змістова й процесуальна інтеграція в межах створення нової цілісної дисципліни й вирішення всіх навчальних завдань інтегрованих курсів) [10].

Цей підхід, який опирається на тривірневу систему інтеграції змісту навчального процесу, багато в чому схожий на нашу позицію щодо інтеграції навчальних дисциплін. З погляду елементно-системного підходу міждисциплінарні зв'язки є структурними частинами навчальної системи, що синтезують знання в елементи-комплекси. Процес переходу майбутніх соціальних педагогів від одного ступеня навчання до іншого відповідно до завдань конкретних дисциплін пов'язаний з підвищенням системності.

Таким чином, характеристика представленої умови вимагає розроблення моделі міждисциплінарних зв'язків із позиції підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками, яка охопила б взаємозв'язок між циклами навчальних дисциплін і самими предметами, що означає наявність рівня міждисциплінарних зв'язків. У межах цієї роботи ми цікавимось такими напрямами проблеми, що досліджується, як педагогічний, психологічний, соціально-економічний і медико-біологічний.

Отже, запропонована модель міждисциплінарних зв'язків (рис. 1) містить поступове набуття майбутніми соціальними педагогами потрібних знань для організації ефективної арт-терапевтичної діяльності з підлітками.

Рис. 1. Модель міждисциплінарних зв'язків між циклами навчальних дисциплін, що забезпечує формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання арт-терапії в роботі з підлітками

Таким чином, процес формування ГВАТ майбутніми соціальними педагогами утворює структуру, в якій майбутнім фахівцям надається можливість отримати потрібні знання з різних

дисциплін про один об'єкт (соціально-економічний, медико-біологічний, педагогічний і психологічний аспекти досліджуваної проблеми й, звичайно, фахові дисципліни), і, відповідно, має інтеграційний характер, що дає змогу забезпечити повноцінну підготовку із зазначеної проблеми. Оскільки міждисциплінарні зв'язки є вихідними складовими дидактичних систем, то такий спосіб взаємодії навчальних дисциплін можна трактувати як міждисциплінарну інтеграцію. Ця інтеграція характерна для фахової діяльності, що потребує вміння вирішувати завдання комплексно. Однею з таких видів професійної діяльності є діяльність соціального педагога щодо використання арт-терапії в роботі з підлітками.

Головною характерною ознакою міждисциплінарної інтеграції на рівні міждисциплінарних зв'язків є те, що загальнопрофесійні та фахові знання повинні складатись із системи знань фундаментальних дисциплін шляхом їх накопичення та зміцнення, а не вивчатися спочатку як незалежні, первинні. Такий перехід на інший ступінь процесу формування готовності майбутніх спеціалістів свідчить про перехід на новий рівень розвитку мислення [10]. Адже звичайна сума знань без уміння застосовувати їх в інших сферах не сприяє розвитку мислення.

Зазначимо, що на рівні цілісності міждисциплінарної інтеграції ми зосередили увагу на розробленому курсі «Основи арт-терапії в соціально-педагогічній діяльності», у межах якого розкрито всі основні проблеми, що досліджуються. У курсі були інтегровані такі дисципліни: соціальна педагогіка (знання про форми та методи соціально-педагогічної діяльності), соціалізація особистості (особливості соціалізації підлітків), технології соціально-педагогічної діяльності (структура та класифікація технологій соціально-педагогічної діяльності), вікова психологія (анатомічні та психологічні особливості підліткового розвитку).

І на останньому рівні міждисциплінарної інтеграції – дидактичного синтезу ми застосовували різноманітні традиційні форми занять, серед яких лекції та практичні заняття, так і проводили роботу у формі тренінгів, використовували лабораторні заняття, під час яких майбутнім фахівцям були запропоновані проблемні, пошукові завдання. Характерною умовою в процесі формування ГВАТ є створення ситуацій творчого пошуку. Зважаючи на це у процесі вивчення вищезазначеного спецкурсу студенти отримували завдання розробити власні програми, спрямовані на діагностику, корекцію та профілактику негативних проявів поведінки підлітків засобами арт-терапії.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що перша організаційно-педагогічна умова в процесі ефективного формування готовності зорієнтована на вдосконалення теоретичної підготовки. На її зміст впливають особливості фахової діяльності майбутнього соціального педагога щодо використання арт-терапії в роботі з підлітками.

Дотримання цієї умови забезпечить уникнення повторень у вивченні окремих навчальних тем, сприятиме встановленню зв'язків між дисциплінами, а також формуванню цілісного уявлення про соціальну діяльність.

Список використаних джерел та літератури

1. Советский энциклопедический словарь. – М. : Сов. энциклопедия, 1991. – 1600 с.
2. Полонский В. Словарь по образованию и педагогике / В. Полонский. – М. : Высшая школа, 2004. – 512 с.
3. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1985. – 208 с.
4. Серьожнікова Р. К. Основи психології і педагогіки : навчальний посібник / Р. К. Серьожнікова, Н. Д. Пархоменко, Л. С. Яковицька. – К. : Центр навч. літератури, 2003. – 243 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
6. Максимова Н. Ю. Особенности личностных отношений трудновоспитуемых подростков : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / Н. Ю. Максимова. – К., 1981. – 22 с.
7. Малькова М. О. Формування професійної готовності майбутніх соціальних педагогів до взаємодії з девіантними підлітками : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Марина Олександрівна Малькова. – Луганськ, 2006 – 20 с.
8. Словарь по социальной педагогике : учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / [авт.-сост. Л. В. Мардахаев]. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 368 с.
9. Яковлев И. П. Интеграционные процессы в высшей школе / И. П. Яковлева. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1980 – 268 с.
10. Берулова М. Н. Интеграционные процессы в образовании / М. Н. Берулова // Интеграция содержания образования в педагогическом вузе. – Бийск : НИЦБиГПИ, 1994. – С. 3–9.

Оксана Владимировна Наконечная,
кандидат педагогических наук, старший
преподаватель кафедры социальной педагогики
и социальной работы
Глуховского национального педагогического
университета имени Александра Довженко,
e-mail: ksyusha_nakonechna@meta.ua

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ ИНТЕГРАЦИЯ В СОДЕРЖАНИИ ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ АРТ-ТЕРАПИИ В РАБОТЕ С ПОДРОСТКАМИ

В статье обоснованы особенности междисциплинарного подхода и проанализированы аспекты междисциплинарной интеграции в контексте формирования готовности будущих социальных педагогов к использованию арт-терапии в работе с подростками. Раскрыта суть модели междисциплинарных связей между циклами учебных дисциплин, которые обеспечивают формирование готовности будущих социальных педагогов к использованию арт-терапии в работе с подростками.

Ключевые слова: междисциплинарный подход, межпредметная интеграция, модель междисциплинарных связей, готовность будущих социальных педагогов к использованию арт-терапии в работе с подростками.

Oksana Nakonechna,
Pedagogical Sciences Candidate, Senior Lecturer
Social Pedagogy and Social Work Department
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National
Pedagogical University,
e-mail: ksyusha_nakonechna@meta.ua

INTERDISCIPLINARY INTEGRATION IN THE CONTENT OF FUTURE SOCIAL PEDAGOGUES' THEORETICAL TRAINING FOR USING ART THERAPY WHILE WORKING WITH ADOLESCENTS

Introduction. *The scientific and practical studies prove that any system operates effectively and develops in the specific conditions. As a result, the process of forming students' readiness for using art therapy while working with adolescents can be effective if it proceeds under specially created conditions.*

Purpose. *The substantiation of the essence of such condition as ensuring interdisciplinary integration in the content of future social pedagogues' theoretical training for using art therapy while working with adolescents is the purpose of the article.*

Methods. *Such research methods as analysis, generalization and systematization of literature, comparisons are used in the article.*

Results. *The peculiarities of the interdisciplinary approach in the process of forming future social pedagogues' readiness for using art therapy while working with adolescents are substantiated.*

The aspects of the interdisciplinary integration in the context of forming students' readiness for using art therapy while working with adolescents are defined. They are biomedical, socio-economic, psychological, and pedagogical. The essence of the interdisciplinary connections model of forming future social pedagogues' readiness for using art therapy while working with adolescents was grounded. It covered the relationship between the cycles of academic disciplines and the objects that means the presence of interdisciplinary links.

Originality. *The approach to the forming future social pedagogues' readiness for using art therapy while working with adolescents is grounded. It consists of three-level integration system of the educational process content: the level of interdisciplinary connections (when the general components of the education content can be transferred into another academic disciplines); the level of didactic synthesis (it helps to ensure the integration of lessons' forms); the level of integrity (the meaningful and procedural integration within the framework of creating a new integral discipline and solving all the training tasks of the integrated courses).*

Conclusion. *To sum up, we consider that the first organizational and pedagogical condition while effective forming of readiness, is aimed to improve the theoretical training. This condition will help to avoid repetition in studying of individual educational topics, facilitate the establishment of connections between disciplines, as well as the formation of a holistic view of social activity.*

Key words. *Interdisciplinary approach, interdisciplinary integration, model of interdisciplinary connections, future social pedagogues' readiness for using art therapy while working with adolescents.*

References

1. Sovetskyj`j ency`klopedy`cheskyj` slovar`. – M. : Sov. ency`klopedy`ya, 1991. – 1600 s.
2. Polonskyj` V. Slovar` po obrazovany`yu y` pedagogy`ke / V. Polonskyj`. – M. : Vysshaya shkola, 2004. – 512 s.
3. Babanskyj` Yu. K. Metody obucheny`ya v sovremennoj obshheobrazovatel`noj shkole / Yu. K. Babanskyj`. – M. : Prosveshheny`e, 1985. – 208 s.
4. Syer`ozhnikova R. K. Osnovy` psy`xologiyi i pedagogiky`: navchal`nyj posibny`k / R. K. Syer`ozhnikova, N. D. Parxomenko, L. S. Yakovy`cz`ka. – K. : Centr navch. literatury`, 2003. – 243 s.
5. Goncharenko S. U. Ukrayins`kyj` pedagogichnyj` slovny`k / S. U. Goncharenko. – K. : Ly`bid`, 1997. – 376 s.
6. Maksy`mova N. Yu. Osobennosty` ly`chnostny`x otnoshenyj` trudnovospy`tuemy`x podrostkov : avtoref. dy`s. ... kand. psy`xol. nauk : specz. 19.00.07 «Pedagogy`cheskaya psy`xology`ya» / N. Yu. Maksy`mova. – K., 1981. – 22 s.
7. Mal`kova M. O. Formuvannya profesijnoyi gotovnosti majbutnix social`ny`x pedagogiv do vzajemodiyi z deviantny`my` pidlitkamy` : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk: specz. 13.00.05 «Social`na pedagogika» / Mary`na Oleksandrivna Mal`kova. – Lugans`k, 2006 – 20 s.
8. Slovar` po socy`al`noj pedagogy`ke : ucheb. posoby`e [dlya stud. vyssh. ucheb. zavedenyj] / [avt.-sost. L. V. Mardaxaev]. – M. : Y`zdatel`skyj` centr «Akademy`ya», 2002. – 368 s.
9. Yakovlev Y`. P. Y`ntegracy`onnye processy v vysshej shkole / Y`. P. Yakovleva. – L. : Y`zd-vo LGU, 1980 – 268 s.
10. Berulova M. N. Y`ntegracy`onnye processy v obrazovany`y` / M. N. Berulova // Y`ntegracy`ya sodержany`ya obrazovany`ya v pedagogy`cheskom vuze. – By`jsk : NY`CzBy`GPY`, 1994. – S. 3 – 9.

Отримано редакцією 09.10.2017 р.

УДК: 372.8

Метанет Мамедова Мирфаяз гызы,

докторант Азербайджанского университета
языков, г. Баку, Азербайджан,
e-mail: res0980@mail.ru

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОБУЧЕНИЯ УСТНОМУ РЕЧЕВОМУ ОБЩЕНИЮ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ СТУДЕНТОВ ЯЗЫКОВОГО ВУЗА

Статья посвящена исследованию проблемы обучения устной речевой коммуникации на изучаемом иностранном языке студентов языковых факультетов. Актуальность темы определяется тем, что в эпоху глобализации способность общаться на английском языке приобретает особое значение. Сегодня английский является основным языком общения во всём мире. Как известно, одной из приоритетных задач обучения английскому языку как специальности является формирование у студентов, изучающих язык в профессиональных целях, коммуникативной компетенции на данном языке. Формирование коммуникативной компетенции предполагает формирование грамматической (лингвистической), дискурсивной, социокультурной и стратегической компетенций. Обучение устной речевой коммуникации непосредственно связано с формированием у обучаемых дискурсивной компетенции на языке специальности. Формирование навыков устного речевого общения должно быть интегрировано в общий процесс формирования коммуникативной компетенции. Работа по обучению устной речевой коммуникации на английском языке студентов языковых факультетов должна носить целенаправленный, системный, поэтапный характер и иметь конечной целью коммуникативную компетенцию самого высокого уровня на языке специальности.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, устное речевое общение, коммуникативные стратегии, самооценка, мотивация.

Постановка проблемы. В эпоху глобализации способность общаться на английском языке приобретает особое значение. Сегодня английский язык является основным языком общения во всём мире. Одной из основных целей обучения английскому языку в языковом вузе является формирование у студентов коммуникативной компетенции на изучаемом языке. Коммуникативная компетенция состоит из следующих компонентов: грамматической (лингвистической) компетенции,